

*І.Ф. БАЛАНЮК, доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри
Д.І. ШЕЛЕНКО, кандидат економічних наук,
доцент кафедри
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника”*

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Стратегічним напрямком розвитку організаційно-правових форм сільськогосподарських підприємств у ринковому середовищі є урізноманітнення їх видів діяльності. В умовах конкуренції підприємства, для забезпечення ефективної діяльності, повинні застосовувати передові технології, випускати продукцію відповідно до потреб споживачів, розширюючи та оновлюючи асортимент продукції, що підвищують роль і значення диверсифікації діяльності.

У зв'язку зі зміною кон'юнктури ринку в конкурентному середовищі, сільськогосподарські підприємства зосереджуються на організації виробничої діяльності на засадах диверсифікації з метою отримання додаткового доходу. Поряд з виробництвом традиційних для підприємств сільськогосподарської продукції, запроваджуються нові виробництва.

Необхідність активізації сільськогосподарських підприємств, створення належних умов праці на селі диктують важливість багатогалузевого розвитку, створення нових форм підприємництва та зайнятості сільського населення. У цій ситуації диверсифікація сприяє фінансовій стійкості підприємств.

І. Ансофф розглядаючи поняття “диверсифікація” вказує, що це термін, який застосовується до процесу перерозподілу ресурсів на підприємстві, в інші сфери діяльності й який відрізняються від попередніх видів діяльності [1, с. 97].

За твердженням О. В. Зоренко, диверсифікація виробництва – об'єктивний економічний процес, закономірність, що викликана ринком, конкуренцією, та покликана за рахунок розширення асор-

тименту товарів, ринків зробити рентабельність підприємства більш стійкою, знизити ризики господарської діяльності [2, с. 7-8].

Н. І. Степаненко диверсифікацію розглядає, як стратегію різних рівнів планування, що представляється засобом реалізації стратегії росту, забезпечення стійкої конкурентної переваги та оптимального використання ресурсів підприємства [3, с. 6-7].

Впровадження диверсифікаційних процесів в організаційно-правових формах сільськогосподарських підприємств дозволяє:

- створити нові додаткові робочі місця;
- довести обсяги виробництва продукції рослинництва та тваринництва до рівня, який забезпечить достатні норми їх споживання населенням, а також визначені обсяги експортних поставок;
- виконати комплекс робіт, пов'язаних з виведенням з обробітку малопродуктивних і еродованих земель та вихід на науково-обґрунтований рівень розораності угідь;
- максимально адаптувати техніку й технології вирощування, обробку та зберігання продуктів, які використовуються сільськогосподарськими підприємствами до вимог світової організації торгівлі;
- стабілізувати та поступово збільшувати обсяги виробництва нових видів продукції;
- забезпечити добробут сільського населення, що сприятиме відродженню сільських територій.

Розвиток диверсифікаційних процесів у сільськогосподарських підприємствах може також відбуватися і в таких напрямках:

- розвиток альтернативної енергетики, в т.ч. модернізація котелень на біопаливі;
- завоювання нових ринків;
- впровадження переробки сільськогосподарської продукції та зберігання;
- розширення діяльності у межах обслуговуючих виробництв для жителів ОТГ та сусідніх підприємств;
- розширення виробництв на основі місцевих ресурсів та сировини.

Ефективними напрямками диверсифікації можна вважати:

- орієнтацію на поточну рентабельність виробництва різних видів продукції рослинництва, тваринництва (внутрішньогалузева диверсифікація виробництва);

– запровадження нових видів діяльності, котрі не належать до напрямку роботи сільськогосподарських підприємств. До них відносять, сільський (зелений) туризм, агротуризм, аграрний сервіс тощо, які, окрім мінімізації ризиків господарювання, орієнтують підприємство на цілорічне залучення виробничого персоналу (міжгалузева диверсифікація);

– управлінська оптимізація структури підприємства зі стратегічною метою виходу на нові ринки збуту продукції;

– стратегічна диверсифікація, яку складно здійснити за допомогою внутрішніх джерел розвитку, тому рекомендовано використовувати переваги співпраці з іншими підприємствами, зокрема реструктуризацією власності (об'єднання, поглинання, злиття капіталів).

До чинників, які можуть стримувати розвиток диверсифікаційних процесів у сільськогосподарських підприємств належать:

– відсутність концепцій, методичних рекомендацій проведення диверсифікації на підприємстві;

– брак ресурсів для проведення диверсифікації, дрібноконтурність земельних ділянок з віддаленим розташуванням від технічного парку;

– дефіцит фахівців – керівників із досвідом, недостатність відповідних знань, умінь та навичок використання переваг міжгалузевої диверсифікації;

– недосконалість в організації земельних та орендних відносин;

– брак знань, умінь та навичок щодо використання переваг міжгалузевої диверсифікації: недостатньої інформації та технологій застосування потенційних видів зайнятості, в тому числі з переробки сировини, обслуговування виробничих процесів, які є основним видом діяльності інших галузей і більш рентабельні у порівнянні з сільськогосподарським виробництвом;

– брак достовірної інформації для застосування у виробництві прогресивних технологій у сільськогосподарському виробництві.

На нашу думку диверсифікація діяльності у сільськогосподарських підприємствах – це урізноманітнення форми господарювання при оптимальному використанні ресурсів, для випуску продукції та наданні послуг, відповідно до потреб споживачів та забезпеченні прибутковості підприємства.

Системна диверсифікація виробництва забезпечує ефективне функціонування організаційно-правових форм сільськогосподарських підприємств, створення реальних передумов відродження села та поліпшення умов життя у ньому.

Список використаних джерел

1. Ансофф І. В. Новая корпоративная стратегия [Текст]. Питер Ком. 2008. 416 с.
2. Зоренко О. В. Диверсифікація виробництва в аграрній сфері: автореф. дис... кандидата екон. наук: спец. 08.07.02. / Дніпропетровський державний аграрний університет. Дніпропетровськ, 2006. 22 с.
3. Степаненко Н. І. Диверсифікація діяльності підприємств аграрного сервісу : автореф. дис... кандидата екон. наук: спец. 08.00.04 / Житомирський національний агроекологічний у-т. Житомир, 2008. 20 с.

*Л.М. БОЛДИРЄВА, доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка*

ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

У системі інститутів національної економіки одним із найскладніших є інститут агропродовольчого сектору, який являє собою сукупність інших інститутів та інституціональних чинників, що забезпечує розвиток сільської місцевості, продовольчу безпеку країни, валютні надходження від експорту агропродовольчої продукції, робочі місця, формує податкові надходження в бюджет, здійснює інвестиційну діяльність та ін.

З огляду на зазначене, на наш погляд, агропродовольчий сектор – це соціально-економічний інститут, який через інституціональні